

پایان نامه کارشناسی ارشد (الهیات - فقه و مبانی حقوق)

عنوان:

بررسی مبانی فقهی پیوند اعضاء حیوان بر انسان و آثار حقوقی مترتب بر آن از منظر فقه امامیه

استاد (اساتید) راهنما:

دکتر محمدرضا کیخا

استاد مشاور:

دکتر .....

تحقیق و نگارش:

یوسف مرادی

(این پایان نامه از حمایت مالی معاونت پژوهشی دانشگاه سیستان و بلوچستان بهره مند

شده است)

مهر ۱۳۹۵

بسمه تعالی

این پایان نامه با عنوان بررسی مبانی فقهی پیوند اعضاء حیوان بر انسان و آثار حقوقی مترتب بر آن از منظر فقه امامیه قسمتی از برنامه آموزشی دوره کارشناسی ارشد روزانه فقه و مبانی حقوق توسط دانشجو یوسف مرادی با راهنمایی استاد پایان نامه دکتر محمدرضا کیخا تهیه شده است.

استفاده از مطالب آن به منظور اهداف آموزشی با ذکر مرجع و اطلاع کتبی به حوزه تحصیلات تکمیلی دانشگاه سیستان و بلوچستان مجاز می باشد.

(نام و امضاء دانشجو)

یوسف مرادی

این پایان نامه ۴ واحد درسی شناخته می شود و در تاریخ ..... توسط هیئت داوران بررسی و

درجه ..... به آن تعلق گرفت.

تاریخ

امضاء

نام و نام خانوادگی

استاد راهنما:

استاد راهنما:

استاد مشاور:

داور ۱:

داور ۲:

نماینده

تحصیلات تکمیلی:

تعهدنامه اصالت اثر

اینجانب یوسف مرادی تعهد می کنم که مطالب مندرج در این پایان نامه حاصل کار پژوهشی اینجانب است و به دستاوردهای پژوهشی دیگران که در این نوشته از آن استفاده شده است مطابق مقررات ارجاع گردیده است. این پایان نامه پیش از این برای احراز هیچ مدرک هم سطح یا بالاتر ارائه نشده است.

کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر متعلق به دانشگاه سیستان و بلوچستان می باشد.

نام و نام خانوادگی دانشجو: یوسف مرادی

امضاء

تقدیم به:

همسر و فرزندم که در طول این مدت اینجانب را یاری نموده اند و مشقت های ناشی از مشغولیت

های اینجانب را تحمل نموده اند.

سپاسگزاری

سپاس فراوان دارم از همه ی عزیزانی که اینجانب را در تهیه این پایان نامه یاری نمودند:

۱. جناب حجت الاسلام والمسلمین آقای دکتر محمد رضا کیخا استاد راهنمای اینجانب
۲. جناب آقای دکتر امیر حمزه سالارزایی ، مدیر محترم گروه فقه و مبانی حقوق
۳. جناب آقای دکتر نادر مختاری افراکتی استاد محترم اینجانب در دوره ی کارشناسی ارشد
۴. جناب آقای دکتر مهرداد پاکدل از اصفهان بعنوان مشاور اینجانب در امور پزشکی
۵. جناب آقای دکتر محمد حسن زاده از لارستان فارس بعنوان مشاور اینجانب در امور پزشکی

چکیده:

این پایان نامه با عنوان بررسی مبانی فقهی پیوند اعضای حیوان به انسان و آثار حقوقی مترتب بر آن از منظر فقه امامیه تدوین گردیده است و به دنبال پاسخگویی به این سؤال است که مبانی فقهی جواز پیوند اعضای حیوان به انسان کدامند؟ و این پایان نامه با روش توصیفی تحلیلی صورت پذیرفته است و به نظر می رسد پیوند اعضای حیوانات به انسان نیازمند، بر اساس آیات قرآن، حکم عقل و قواعدی چون لا ضرر، قاعده احسان، قاعده لا حرج و قاعده اضطرار، مجاز می باشد و هدف از تدوین این پایان نامه، کمک به فقها برای پاسخگویی به مسائل مستحدثه، مدد قانونگذار در وضع قوانین مرتبط و رفع نگرانی افراد مقید از انجام این نوع از پیوند می باشد و یافته های این پژوهش بیانگر این است که اعضای پیوندی حیوانی طاهر بوده و به تبع آن نماز با آن اجزا صحیح است و اعضای پیوندی از حیوان به انسان در صورت رشد و ذی الروح شدن در دیه، قصاص و ارش با اعضای عادی برابری می کنند. و در صورت عدم رشد و ذی الروح شدن در دیه، ارش و قصاص مانند اعضای پیوندی مصنوعی هستند.

واژگان کلیدی:

پیوند، اعضاء، حیوان، انسان، مبانی، فقهی، آثار حقوقی.

Abstract

This thesis with Title Examine the legal foundations of Animal to human transplantation And the associated legal titles The From the perspective of Jurisprudence Has been developed And seeks to answer the question, Jurisprudential principles What are members of animal to human transplants license? And this thesis And analytically describe the method And looks Animal to human transplantation requires According to the Quran, Wisdom And rules like No harm, The rule of doing good, Not hardship rule and Emergency rule, Is authorized and And seeks to answer the question, Jurisprudential principles What are members of animal to human transplants license? And the findings Indicates that Animal organs Clean and To follow the Prayer is the proper components And transplant organs from animals to humans If they grow and spirit In atonement, death and reports The ordinary members are equal. And if they do not grow and the spirit, In Arsh, and retribution Such as artificial organs.

Keywords:

Transplant, member, animal, human, foundations, religious, legal effects.

فهرست

۱	فصل اول.....
۱-۱	مقدمه.....
۲-۱	بیان مسأله.....
۳-۱	اهمیت و ضرورت پیوند اعضای حیوان به انسان.....
۴-۱	پیشینه پژوهش.....
۵-۱	اهداف پژوهش.....
۶-۱	سوالات تحقیق.....
۷-۱	فرضیات تحقیق.....
۸-۱	روش تحقیق.....
۹-۱	تعریف واژه های کلیدی:.....
۹-۱-۱	تعریف پیوند:.....
۹-۱-۲	تعریف حیوان:.....
۹-۱-۳	تعریف پیوند اعضا:.....
۹-۱-۴	تعریف انسان:.....
۱۰-۱	ساختار تحقیق:.....
۲	فصل دوم.....
۱-۲	تعریف پیوند:.....
۲-۲	تعریف حیوان:.....

- ۲-۳-تعریف بافت: ۱۰
- ۲-۴-تعریف عضو: ۱۰
- ۲-۵-تعریف پیوند اعضا: ۱۰
- ۲-۵-۱-صورت‌های مختلف پیوند اعضا ۱۱
- ۲-۶-سیستم دفاعی بدن در پیوند اعضای حیوان به انسان ۱۲
- ۲-۷-تعریف سیستم ایمنی ۱۲
- ۲-۷-۱-ایمنی اکتسابی ۱۲
- ۲-۷-۲-انواع ایمنی اکتسابی ۱۳
- ۲-۷-۳-ایمنی ذاتی ۱۳
- ۲-۸-عملکرد سیستم ایمنی روی عضو پیوندی حیوانی ۱۴
- ۲-۹-ویروس: ۱۴
- ۲-۱۰-بیماری‌های مشترک حیوان و انسان: ۱۴
- ۲-۱۰-۱-بیماری‌های مشترک نوپدید بین انسان و حیوان: ۱۴
- ۲-۱۰-۲-جنون گاوی ۱۵
- ۲-۱۰-۳-دیابت و درمان آن از طریق پیوند بافت حیوانی ۱۵
- ۲-۱۰-۴-فاسیولیاژیس: ۱۶
- ۲-۱۰-۵-هاری: ۱۷
- ۲-۱۱-پس زدن عضو پیوندی، علل و راهکار مقابله با آن ۱۷
- ۲-۱۱-۱-رد پیوند عضو حیوانی ۱۸
- ۲-۱۲-جلوگیری از رد پیوند ۲۰
- ۲-۱۲-۱-آزمایش در پیوند اعضای حیوان به انسان ۲۰

- ۲۱-۲-۱۲-۲-درمان سرکوب ایمنی متداول..... ۲۱
- ۲۱-۳-۱۲-۲-مهار کننده‌های میتوز..... ۲۱
- ۲۲-۴-۱۲-۲-کورتیکواستروئیدها..... ۲۲
- ۲۲-۵-۱۲-۲-متابولیت های قارچی خاص..... ۲۲
- ۲۳-۶-۱۲-۲-اشعه دادن:..... ۲۳
- ۲۳-۷-۱۲-۲-درمان سرکوب ایمنی اختصاصی..... ۲۳
- ۲۴-8-12-2-آنتی بادی ها..... ۲۴
- ۲۵-۹-۱۲-۲-تعریف آنتی آنتی بادی :..... ۲۵
- ۲۵-۱۰-۱۲-۲-تعریف عملیات مهار پیام های کمک تحریکی..... ۲۵
- ۲۵-۱۳-۲-تعریف عضو پیوندی:..... ۲۵
- ۲۵-1-13-2-تعریف ارگان..... ۲۵
- ۲۵-۲-۱۳-۲-تعریف سلول..... ۲۵
- ۲۶-۱۴-۲-تعریف انسان:..... ۲۶
- ۲۶-۱۵-۲-تعریف مرگ:..... ۲۶
- ۲۶-۱-۱۵-۲-تعریف مرگ مغزی..... ۲۶
- ۲۷-۱۶-۲-تاریخچه پیوند اعضای حیوان به انسان..... ۲۷
- ۲۹-۱۷-۲-مبانی پیوند اعضای حیوان به انسان..... ۲۹
- ۲۹-۱-۱۷-۲-مبانی فقهی..... ۲۹
- ۳۲-۲-۱۷-۲-مبانی قانونی..... ۳۲
- ۳۳-۱۸-۲-پیوند اعضای حیوان به انسان از منظر عرف..... ۳۳
- ۳۴-۱۹-۲-دلایل توجیه پیوند عضو از حیوان به انسان..... ۳۴

- ۱-1-19-2 محدود بودن اعضای انسانی قابل پیوند..... ۳۴
- ۲-۱۹-۲- انتظار طولانی مدت ۳۵
- ۳-۱۹-۲- محدود نبودن اعضای حیوانی..... ۳۵
- ۴-۱۹-۲- امکان دستکاری ژنتیکی حیوانات ۳۵
- ۵-۱۹-۲- حرمت خودکشی ۳۶
- ۶-۱۹-۲- وجوب حفظ جان ۴۰
- ۲-۲۰-۲- دلایل کلی عدم پذیرش عضو از حیوان به انسان ۴۳
- ۱-۲۰-۲- مسأله انتقال بیماری از حیوان به انسان ۴۳
- ۲-۲۰-۲- انتشار عفونت ۴۴
- ۳-۲۰-۲- مسائل روحی و روانی ۴۵
- ۴-۲۰-۲- مسأله حقوق حیوانات ۴۶
- ۵-۲۰-۲- انتخاب مناسب گیرنده پیوند..... ۵۰
- ۶-۲۰-۲- مسأله اعتقادات دینی ۵۱
- فصل سوم ۵۲
- ۱-۳- پیوند اعضای حیوان به انسان از منظر آیات قرآن ۵۳
- ۱-۱-۳- آیه ۳ سوره مائده..... ۵۵
- ۱-۲-۳- آیه ۲۳۳ سوره مبارکه بقره..... ۵۶
- ۱-۳-۳- آیه ۶ سوره مائده..... ۵۶
- ۱-۴-۳- آیه ۷۸ سوره مبارکه حج..... ۵۷
- ۱-۵-۳- آیه ۲۹ سوره مبارکه بقره ۵۸
- ۱-۶-۳- آیه ۱۶۸ سوره مبارکه بقره ۵۸

- ۳-۱-۷-آیه ۱۴۵ سوره مبارکه انعام: ۵۹
- ۳-۱-۸-آیه ۸۳ سوره مبارکه بقره ۵۹
- ۳-۲-پیوند اعضای حیوان به انسان از منظر روایات ۵۹
- ۳-۲-۱-پیوند اعضای حیوان به انسان از منظر روایات خاص کاشت دندان ۶۷
- ۳-۳-پیوند اعضای حیوان به انسان از منظر قواعد فقهیه ۶۷
- ۳-۳-۱-قاعده لا ضرر ۶۷
- ۳-۳-۲-قاعده نفی عسر و حرج ۶۹
- ۳-۳-۳-قاعده اضطرار ۶۹
- ۳-۳-۴-اصاله الحلیه ۷۰
- ۳-۳-۵-اصل اباحه ۷۱
- ۳-۳-۶-اصاله الصحه ۷۱
- ۳-۴-پیوند اعضای حیوان به انسان از منظر اصول عملیه ۷۲
- ۳-۴-۱-اصل برائت ۷۲
- ۳-۴-۲-پیوند اعضای حیوان به انسان از منظر عقل ۷۳
- ۳-۴-۲-۱-ضرورت احیای نفوس: ۷۴
- ۳-۵-دیدگاه مخالفان پیوند عضو ۷۵
- ۳-۵-۱-منع پیوند اعضای حیوان به انسان به دلیل نداشتن منفعت حلال ۷۵
- ۳-۵-۲-پاسخ به شبهه نداشتن منفعت حلال ۷۵
- ۳-۵-۳-منع پیوند اعضای حیوان به انسان به دلیل اجماع ۷۶
- ۳-۵-۴-پاسخ ادعای اجماع ۷۶
- ۳-۵-۵-منع پیوند اعضای حیوان به انسان به استناد روایات ۷۷

۷۷	.....۳-۵-۶-پاسخ به روایات.....
۷۷	.....۳-۵-۷-حکم فقهی پیوند اعضای حیوان به انسان.....
۷۸	.....۳-۶-حکم طهارت و نجاست عضو پیوندی.....
۷۸	.....۳-۶-۱-دله طهارت عضو پیوندی.....
۸۰	.....۳-۶-۲-اشکال:.....
۸۰	.....۳-۶-۳-پاسخ به اشکال.....
۸۱	.....۳-۶-۴-حکم طهارت عضو پیوندی حیوانی.....
۸۳	.....فصل چهارم.....
۸۴	.....۴-۱-مقدمه.....
۸۴	.....۴-۲-رابطه انسان و عضو پیوندی حیوانی.....
۸۴	.....۴-۳-مجرمانه یا غیر مجرمانه بودن پیوند اعضای حیوان به انسان.....
۸۵	.....۴-۴-دیه اعضای پیوندی حیوانی.....
۸۶	.....۴-۵-صورت‌های مختلف دیه عضو پیوندی.....
۸۶	.....۴-۵-۱-صورت اول و دوم.....
۸۷	.....۴-۵-۲-صورت سوم.....
۸۷	.....۴-۵-۳-صورت چهارم.....
۸۹	.....۴-۶-ارش عضو پیوندی حیوانی.....
۸۹	.....۴-۷-قصاص در عضو پیوندی حیوانی.....
۹۰	.....۴-۷-۱-دلایل وجود قصاص در پیوند اعضای حیوان به انسان.....
۹۱	.....۴-۷-۲-صورت‌های مختلف قصاص در قطع عضو پیوندی.....
۹۳	.....فصل پنجم.....

۱-۵-نتایج..... ۹۴

۲-۵-پیشنهادات..... ۹۵

۳-۵- منابع و مآخذ..... ۹۶

فصل اول

کلیات تحقیق

با توجه به پیشرفت های عمده در حوزه ی پیوند اعضا و بافت ها و افزایش میزان موفقیت آن، نیاز به تأمین اعضای پیوندی هم افزایش یافته و اعضای انسان برای پیوند محدود است آن نیاز و این محدودیت پزشکان را به اندیشه تأمین اعضای جایگزین از جمله منابع نامحدود حیوانی و اعضای مصنوعی وادار نموده است .

Xentorans Plantation کلمه یونانی است که به انتقال ارگان و بافت و سلول از گونه ای به گونه ای دیگر گفته می شود و روندی است که طی آن پیوند از حیوان به انسان صورت می گیرد.

اکنون که پیوند اعضای حیوان به انسان از نظر پزشکی روبه رشد می باشد نیاز است از نظر فقهی ، حقوقی ، اخلاقی هم مورد بررسی قرار گیرد .

پیوند اعضای حیوان به انسان در گذشته وجود داشته و در روایات اسلامی نمونه هایی از پیوند اعضای حیوان به انسان مانند قرار دادن دندان حیوان به جای دندان انسان ذکر شده است .

با عنایت به این که در گذشته پیوند اعضا به گستردگی امروز وجود نداشته است برای فقه و حقوق مسائل جدیدی بوجود آورده است .

در این پایان نامه به بیان صورتهای مختلف پیوند اعضا، به بیان حکم جواز یا عدم جواز قطع و پیوند عضو ، طهارت یا نجاست عضو پیوندی ، رابطه مالکیت انسان و عضو پیوندی ، و بررسی وضعیت دیه، قصاص و ارش آن پرداخته شده است.

این پایان نامه ۵ فصل دارد که به شرح ذیل می باشند:

۱. فصل اول ؛ کلیات: این فصل شامل: چکیده، مقدمه ، بیان مسأله ، اهمیت و ضرورت پژوهش ، پیشینه پژوهش ، اهداف پژوهش ، سوالات و فرضیات می باشد.

۲. فصل دوم؛ مفاهیم و مبانی نظری پژوهش : این فصل شامل : تعریف مفاهیم پژوهش ، انواع اصطلاحات و بیان مبانی نظری می باشد.

۳. فصل سوم؛ پیوند اعضا حیوان به انسان از منظر فقه: در این فصل به بیان احکام مربوط به

پیوند اعضاء حیوان به انسان با توجه به فتاوی فقهای امامیه پرداخته شده است.

۴. فصل چهارم؛ آثار حقوقی پیوند اعضای حیوان به انسان: در این فصل آثار حقوقی پیوند

اعضاء حیوان در زمینه ی مالکیت ، دیه ، ارش و قصاص بیان گردیده است

۵. فصل پنجم؛ نتایج ، پیشنهادات و منابع و مآخذ: در این فصل نتایج پژوهش ، پیشنهادات

پژوهش و منابع و مآخذ پژوهش بیان شده است.

۱-۲- بیان مسأله

پیوند به معنای پیوستگی و اتصال دو چیز به یکدیگر است و در اصطلاح پزشکی پیوند به دو صورت

پیوند عضو و پیوند بافت قابل انجام است. پیوند بافت شامل خون و فرآورده‌های خونی و پیوند عضو شامل

ارگانهای بدن می‌شود.

پیوند اعضا اقدامی حیاتبخش در مبتلایان به نارسایی پیشرفته‌ی اعضاء بوده و موجب بهبود کیفیت

زندگی بیماران می‌شود. این پدیده یکی از پویاترین و کاربردی‌ترین دستاوردهای علم پزشکی در جهان است و

از نشانه‌های مهم ارتقای سطح دانش پزشکی و توانمندیهای علمی و فنی مراکز پزشکی تلقی می‌گردد.

با وجود این‌که در گزارش‌های تاریخی و روایات اسلامی و نیز در تاریخ پزشکی نمونه‌هایی از پیوند

اعضا ذکر شده است، از جمله پیوند پوست و قرار دادن دندان حیوان بر جای دندان جدا شده انسان ، و نیز

تزریق خون اما با گستردگی امروزی آن، امری نوپیدا و از ثمرات پیشرفت علم پزشکی به شمار می‌آید.

پیشرفت دانش پزشکی ، موجب شده که پیوند اعضاء، ترمیم پوست، مو، استخوان ، کلیه، قلب، کبد،

معهده، روده و... انجام گیرد.

در پیوند این اعضاء، گاه از اجزای مصنوعی استفاده می شود ،گاهی از بدن خود مریض استفاده می

شود، مثل برداشتن قطعه ای از پوست، استخوان ، مو، روده و پیوند آنها به قسمتهای آسیب دیده و گاه، از

اجزای بدن حیوانات استفاده می شود، مثل گذاردن چشم سگ، به جای چشم فاسد انسان و گاه، از اجزا و

اندام مردگان بهره می برند وگاهی اجزا و اعضای بدن انسان زنده ای، که نبود آن حیات وی را به خطر نمی

اندازد، جدا می گردد و به بدن بیمار پیوند زده می شود.

در این پایان نامه در رابطه با پیوند اعضای حیوان به انسان بحث می شود و به این موارد پرداخته می

شود: ۱. حکم فقهی قطع عضو حیوانی و پیوند آن به بدن انسان بررسی می شود؛ ۲. حکم طهارت و نجاست عضو حیوانی که به بدن انسان پیوند شده است بررسی می شود؛ ۳. مسائل مربوط به دیه و ارش عضو پیوندی حیوانی بررسی می شود؛ ۴. مساله قصاص در قطع عضو پیوندی حیوانی بررسی می شود.

۱-۳- اهمیت و ضرورت پیوند اعضای حیوان به انسان

به دلیل اینکه تعداد متقاضیان عضو پیوندی بیشتر از دهندگان انسانی اعضا هستند ، بین عرضه و تقاضا تعادل برقرار نشده است و به این دلیل ، خطر مرگ همواره افراد منتظر در لیست پیوند را تهدید می کند و تعداد زیادی از افراد منتظر در لیست پیوند هرگز پیوندی دریافت نمی کنند. و از طرفی خرید و فروش اعضای انسان به وسیله شبکه های غیرقانونی به یک تجارت پرسود تبدیل شده و وجود تقاضای بیش از عرضه ، راه را برای سوء استفاده و بروز مسائل غیر اخلاقی در قالب قاچاق عضو در بسیاری از نقاط جهان گشوده است و برای جلوگیری از مرگ انسانهای نیازمند و بستن راه سوء استفاده ی سودجویان و قاچاقچیان اعضای انسان جامعه پزشکی به دنبال تأمین اعضای مورد نیاز برای پیوند از غیر انسان تحقیقت گسترده ای را انجام داده و اعضای مصنوعی و اعضای حیوانات را بعنوان جایگزین انتخاب نموده است که در کشور ما هم با وجود پیشرفت های زیاد جراحان و متخصصان پیوند اعضا ، این امکان وجود دارد که با استفاده از منابع نامحدود حیوانی ، امید به زندگی در بسیاری از انسانهای نیازمند افزایش یابد ؛ ولی از آنجایی که مردم کشور ما مسلمان هستند و پایبند به این هستند که در همه ی کارها ضوابط دینی را مراعات نمایند، تا زمانی که مسائل فقهی و حقوقی پیوند اعضای حیوان به انسان حل و فصل نشود ، کمتر به این نوع از پیوند رغبت پیدا می کنند؛ از این رو ضروری است در این زمینه پژوهشی جامع صورت پذیرد و موجب رفع نگرانی ها گردد و این پایان نامه هم در همین راستا تدوین می گردد.

۱-۴- پیشینه پژوهش

در این زمینه منابع زیادی مود مطالعه و بررسی قرار گرفت که در ذیل عنوان چند منبع به همراه چند سطر از چکیده ی آن ارائه می گردد:

مطهری پور، ۱۱۹، ۱۳۹۲ (ملاحظات اخلاقی در پیوند اعضا): پیوند اعضا از مسائل نوین علم پزشکی و از دستاوردهای مهم آن و نشانه ارتقا و توانمندی مراکز پزشکی است؛ توجه اسلام به تحقیقات و یافته های جدید علمی در رفع نیازهای دینی و دنیوی انسان، به پیشرفت های پزشکی در نجات جان انسان ها مشروعیت

می بخشد. تلاش برای رفع موانع و مشکلات موجود در پیوند اعضا، علاوه بر کاهش هزینه های نگهداری بیماران مرگ مغزی و امیدبخشی به بیماران نیازمند پیوند اعضا، از اقدامات سودجویانه، غیراخلاقی و غیرقانونی در این زمینه جلوگیری می کند.

علی اصغر حاتمی و ندامسعودی ، ۱۳۹۱ ، (مبانی فقهی پیوند اعضا از مردگان مغزی و تحلیل ماده واحده راجع به پیوند اعضا مصوب ۱۳۷۹): به منظور پیوند اعضا از مردگان مغزی علاوه بر تشخیص وقوع مسلم مرگ مغزی، وصیت بیمار در این خصوص و یا در صورت فقدان وصیت بیمار، موافقت ولی میت امری لازم است. لذا در صورت عدم تحقق دو شرط اخیر و علی‌رغم تشخیص وقوع مرگ مغزی و حتی توقف نجات جان انسانی بر پیوند اعضا، قانوناً این ام امکان پذیر نمی باشد.

فاطمه، رجایی و مصطفی ، محقق داماد ؛ سید محمد صادق، موسوی ۱۳۷۰، (بررسی فقهی و حقوقی رابطه انسان با اعضای بدن خود) : توانایی‌هایی که دانش پزشکی در اثر پیشرفت درباره انسان و اعضای وی به دست آورده، مسائل پیچیده‌ای را در فقه و حقوق مطرح کرده است که از جمله آنها می‌توان به ارزش اعضای بدن انسان اشاره کرد. با بررسی ادله فقهی و مبانی حقوق ایران در این باره به این نتیجه می‌رسیم که بر اساس فطرت، بین انسان و اعضایش رابطه وجود دارد و این رابطه به دلالت وجدان، ضرورت و سیره عقلا از نوع مالکیت و سلطنت است. شارع و قانونگذار آن را امضا کرده اند.

فهمیه، خورشیدی ، (بررسی پیوند اعضا از دیدگاه فقه شیعه، پایان نامه سطح ۲ حوزه علمیه خواهران): در تجزیه و تحلیل مسئله برداشت عضو به این نتیجه رسیدیم که این عمل نه تنها شرعاً اشکال ندارد، بلکه براساس فتوای برخی از مراجع عظام شیعه امری واجب و ضروری براساس فتوای برخی دیگر جایز است و مطابق فرهنگ قرآنی، کسی که انسانی را نجات دهد، گویا همه انسان ها را نجات داده است. تحقیق حاضر بررسی یکی از موضوعات حساس یعنی پیوند اعضا را وجهه همت خود قرار داده و به تحلیل دقیق موضوع و نقل دیدگاههای متخصصان و اندیشه وران و فقیهان و مستندات فقهی پرداخته است.

۱-۵- اهداف پژوهش

اهداف این پژوهش عبارتند از:

۱. بیان انواع پیوند اعضای رایج در جامعه پزشکی